

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಕುಲ

೧೦ .ಕನ್ನಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಚಾಳುಕ್ಯಕದಂಬಕುಲ ,ಚೋಲಕುಲ, ಹೊಯ್ಸಳ, ಗಂಗವಂಶ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ ಇಂಥ ದೊಡ್ಡ ರಾಜವಂಶಗಳೆಲ್ಲದೆ ಸಗರ ಮಣಲೆರಕುಲ, ಸಾದಕುಲ, ವ್ಯಯುಳಿಶ್ಯಕುಲ, ಮೋರಕಕುಲ, ವಜಿಕುಲ, ಖಚರಕುಲ, ಚತುರ್ಥಕುಲ-ಮೊದಲಾದ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಮನೆತನಗಳ ವಿರರೋಲ್ಲೆಖಿಗಳೂ. ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಈ ಬಗೆಯ ಚಿಕ್ಕಪುಟ್ಟ ಕುಲಗಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೆಯ ಕುಲವೂ ಒಂದು ಈ ಕತ್ತಲೆ ಕುಲವು ಇದುವರೆಗೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿತವಾಗಿಲ್ಲ, ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿಲ್ಲ. ಜಾಲದಮರೆಯ ನಿದಾದಂತೆ ಕತ್ತಲೆಕುಲದ ಇತಿಹಾಸ ಶಾಸನ ನಿಕ್ಷಪ್ತದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತಿದೆ. ನಾಲ್ಕೈದು ಪ್ರಮುಖ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕತ್ತಲೆಕುಲದ ಇತಿಹಾಸ ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಕತ್ತಲೆಕುಲದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಕೆಲವು ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಪೂರೈಸುವುದು ಈ ಹಂಪುಬಂದದ ಉದ್ದೇಶ.

೧.೧ ಕತ್ತಲೆಕುಲದ ಕರುಳ ಬಳಿ ಇನೂರುವರ್ಷಗಳ ಉದ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿ ತ್ತೆಂದು ಸಾಬಿತು ಪಡಿಸಲು ಶಾಸನಗಳ ಸಮಗ್ರ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ:

೧. ಎ.ಇ.೧೫,೨೩. ೧೦೭೧-೭೨ ಗಾವರವಡ -ಅಣ್ಣಗೆಟ (ಧಾಜಿ/ಗದಗ ತಾ) ಪು.೩೩೭-೪೮

೨. ಸೌ.ಇ.ಇ .೧೫ ೨೧೪ .೧೧೯೯. ಗದಗ

೩. ಎ. ಇ. ೧೫ ,೩೪೧.೦೧೦೭೨

೪. ಸೌ. ಇ.ಇ.೧೫ ೬೩೭. ಸು .೧೨-೧೩ ಶ. ಜಾವೂರು (ದಾ ಜಿ/ ನವಲಗುಂದ ತಾ) ಪು.೪೦೮

೫. ಸೌ.ಇ.ಇ .೧೧-೧ ,೪೫. ೯೮೦.ಕುರುಹಟ್ಟಿ (ಧಾ ಜಿ/ನವಲಗುಂದ ತಾ) ಪು೩೦-೩೨

೨. 'ಕತ್ತಲೆ' ಕುಲದ ಮೊದಲ ಹಾಗೂ ಮೂಲ ರೂಪ 'ಕಱಲೆ' ಕುಲ, ಅದರ ತರುವಾಯದ 'ಕತ್ತಲೆ'ಕುಲ, ಅದರ ಬೆಲವಣಿಗೆಯ ಕಡೆಯ ರೂಪ 'ಕತ್ತಲೆ' ಕುಲ.ಕಱಲೆ-ಕತ್ತಲೆ ಎಂಬ ಮೂರೂ ರೂಪಗಳು ಮತ್ತು ಫ್ರಾಯೋಗಗಳು ಅವರ ವಾಂಶಿಕ ವಿವರಗಳೆನೂಳಗೊಂಡಮೇಲಕ್ಕಿಂಡ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಸಿಗುತ್ತವೆ.

೩. ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದ ಸಂಬದವಾಗಿ ಮೊದಲ ಮಾಹಿತಗಲನ್ನಿ ಒದಗಿಸುವ ಫ್ರಾಚೀನ ಶಾಸನವೆಂದರೆ ಕುರಹಟ್ಟಿ (ಕಾರನಗುರಿಪಟ್ಟಿ)ಯ ಶಾಸನ ಈ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ [ಸೌ. ಇ.ಇ ೧೧-೧, ೪೫.೯೮೦] ರೇವನ್ತ ,ಕೆಂಚ ಸಿರಿ ಮುದ್ದ, ಪಿರಿಯಕೋಟ್ಟಿಗ ಗಾವುಣ್ಣ, ಪಿರಿಯ ಆಯ್ಕ, ತೋಣ್ಣ ಮತ್ತು ಕಾಳಿಧುರಂದರ ಎಂಬುವರನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವ ಎಂಟು ಕಂದ ಪದ್ಯಗ ಳೂ ಒಂದು ತ್ರುಟಿತವೃತ್ತವೂ ಇದೆ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ನಿರಪೇಕ್ಷವೂ ಸ್ವಯಂ ಪ್ರಕಾಶವೂ ಆದ ಆಕಂದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ನೇರವಾಗಿ, ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಉದಾಹರಿಸಿದೆ; ಕತ್ತಲೆ ಕುಲ ವರಿಷರ ವಂಶಾವಳಿ ಸೌ.ಇ.ಇ ೧೧-೧ .೪೫.೯೮೦ .ಕುರುಹಟ್ಟಿ (ಧಾಜಿ/ ನವಲುಂದ)

ಶ್ರೀಮದ್ರವಿಜಸುರದುರು

ದಾಮಂ ರೇವನ್ತ ನಾತನನ್ವಯದೊಳ್ಳಂ

ಗ್ರಾಮಜಯಿ ಕೆಂಚನೊಬೋನಿ

ಳಾ ಮಹಿತಂ ವೀರನಕ್ಕೃಸುತನಿನುದಾರ [೦] || (ಸಾಲು ;೧-೨)

ಪಿಡಿದಡಸಿ ನವಿಲಕೊನ್ನಡಿ

ಗಿ[ಡೆ] ತಳಿಕ್ಕಿ ಬೇಡೆ ವಡೆಯಂ ಬಲ್ಲಾ

ಳಡೆದಂ ಬೆಲ್ವಲಮಂ ನೋ

ಳ[ಡೆ] ಮುನ್ನಂ ಬಳಿಕ್ಕೆ ನೆಲೆ ನವಿಗ್ಗಂದಪುರಂ || [೨-೪]

ಮೇತ್ರ್ಲಲೆಯನಿಸಿದೊಂ ಕಲಿ

ತೊಱುಳಿದುಳಿದಿಕ್ಕೆ ಪರೆಯ ಭಾನೂದಯದೊ

ಳ್ಳತ್ತಲೆಯನ್ನಿರ ರಿಪುಗ

ಳ್ಳತ್ತಲೆ ವೆಸರಾದುದಾತನೊಕ್ಕಲ್ವೆಸರುಂ || [೪-೬]

ಸಿರಿಮುದ್ದನೆಂಬನಾತನ

ಪಿರಿಯ ಮಗಂ ನೆಗ್ಗಿನ್ನತನು ಭುಜವಿಕ್ರಮನೇ

ದೊರೆಯರ ಮಾತನಭುಜಬಲ

ದೊರೆಗೆ ವರಲೆಱಯರೇಂ ಫ್ರಾತಾಪಿಯೋ ಮುದ್ದಂ || [೬-೮]

ಅವರನ್ನಯ ತೀಳಕಂ ಲೋ

ಕವಿಶ್ರುತಂ ಪಿರಿಯ[ಕೋ] ಏ ಗಾವುಣ್ಣಂ ಸಂ

ಭವಿಸಿದನಾತನ ಮಾಡಿದ

ಶಿವಗೃಹ ಮು[ಂಜೌ] ನ ಸಾಲೆಯುಂ ಭೂವಿದಿತ(ಂ) || [೮-೧೦]

ನಯಮಂ ಮೆಱುವಂ ತತ್ತುತ

ನಯಾನಾಯಂ ಪರೆನೆನಿಸಿ ನೆಗ್ಗಿ ಪಿರಿಯಾಯ್ಚನನಾ

ಶ್ರಯಣೇಯನಾದನಾದನಾ ಕ್ಷ

ತ್ರಿಯಾದಿಗಂ ಸಕಲ ಸಮಯಿ [ಗಂ ಬು] ದ ಜನಕಂ || [೧೦-೧೨]

ಚಣ್ಣ ಬುಜವಿಕ್ರಮಂ ಭೂ

'ಮಣ್ಣಲ ವಿಖ್ಯಾತನಾತನಿಂ ಬಳಿಕಂ ಗಾ

ವುಣ್ಣಗೆ ನಿನ್ನನಾಹವಂ

ಶೌಣ್ಡಂ ತೋಣ್ಡಂ ತದನ್ವವಾಯನಜೆಯಂ ||

[೧೨-೧೩]

ಪಿರಿಯುಮಗಂ ಕಾಳಿಧುರಂ

ಧರನಾತಂ ತೋಣಗಂಗೆ ಮೆಚಿವಿಸಿದೋಂ

ನ್ನರದೇವನ ನಾಡೋಡೆಯ

ಪ್ಪೞಿಣತರಾಕ್ಕನ್ನು ಕ[ಕ್ಕ] ರೇವನ್ನನನೆಂ ||

[೧೩-೧೪]

.. ಬೆಳಗು ನೆಳೆಯೋಲ -ಭೆಲ್ಲಲಾದಿತ್ಯದೇವಂ ||

ಕ್ರಿ. ಶ, ೯೮೦ ರಲ್ಲಿದ್ದ (ತೊನ್ನನ ಹಿರಿಯಮಗ) ಕಾಳಿದುರಂಧರನು ತನ್ನ ರಣಸಾಹಸದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರ ಮುಮ್ಮಡಿಕ್ಕೞ್ಣ (೯೪೯-೬೭) ಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಸಹ ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ್ದನು. ಈತನ ಹೆಸರು ಕಾಳಿ(ಗ) ಎಂದು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದು ,(ಕಾಳಿ) ದುರಂಧರ ಎಂಬುದು ಬಿರುದಾಗಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ.

೪. ಈ ಕತ್ತಲೆ ವಂಶದ ಮೂಲ ಪುರುಷ ರೇವನ್ನ. ಈತನು ಕರ್ಣನಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮನೆಯವನಾಗಿದ್ದನು (ರವಿಜ ಸುರತ ಬದಲು ದಿವಿಜಸುರತೆ ಎಂದೂ ಪಾಠವಿದ್ದಿರಬಹುದು) .ಇವರ ವಂಶದಲ್ಲಿ ರೇವನ್ನ ನಾದಮೇಲೆ ,ಕೆಂಚನ -ಎಂಬೋನ (ಪೂರ್ವದ ಹಳೆಗನ್ನಡ ಭಾಷಾಫ್ರಯೋಗ) ಉದಾರ ಚರಿತ ಹಾಗೂ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಈ ಕೆಂಚನು ನವಿಲುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಡರ ಪಡೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕಿ ಬೆಳ್ಳಲವನ್ನು ಪಡೆದನು ,ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ 'ನವಿಲುಗುಂದ ಪುರ 'ವು ಈಕತ್ತಲೆ ವಂಶದವರ ನೆಲೆವೀಡಾಯಿತು. ಕೆಂಚನ ದೊಡ್ಡಮಗ ಸಿರಿಮುದ್ದಾನಾದ ಮೇಲೆ ಅವರ ಅನ್ವಯದಲ್ಲಿ ತಿಳಕದಂತೆ ಬಂದವನು ಹಿರಿಯ ಕೋಟಿಗಾವುಣ್ಣ, ಆಮೇಲೆ ಹಿರಿಯಾಅಯ್ಯೊನೂ ತೋಣ್ಡನೂ ತರುವಾಯ ಕಾಳಿಧುರಧುರನೂ ಮಿಂಚಿದರು. ಕಾಳಿಧುರಧುರನು ರಟ್ಟನ ಮಮ್ಮಡಿ ಕೞ್ಣನ ಅಚ್ಚುಮೆಚಿನಕದನ ಕಲಿಯಾಗಿದ್ದನು.

ಸಾಲು : ಳಳ ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮಧಿಗತ ಪಂಚ ಮಹಾಶಬ್ದ ಮಹಾಸಾಮನ್ವ ಭುಜಭಲೋಪಾಜಿತ
ವಿಜಯಲಕ್ಷಿ ಕಾಂತಂ ಸಮಸ್ತಾರಿ ವಿಜಯಿ

ೳ೫ ದಕ್ಷ ದಕ್ಷಿಣ ದೋದ್ಧಣ್ಣಂ ಕತ್ತಲೆ ಕುಲಕಮಳ ಮಾತ್ರಣ್ಣಂ
ಮಯೋರಾವತೀ ಪುರವರಾದೀಶ್ವರಂ ಜ್ವಾಲಿನೀಲಬ್ಧವರ ಪುಸಾದ ಕ

ೳ೬ ಪೂರವರ್ಷಂ ಜಿನಧರ್ಮ್ಯಂ ನಿಮ್ಮ ಳಳಂ ನೆಱು ಕಾಟಿಯಂಕಕಾಱ
ನಾಮದಿ ಸಮಸ್ತಾ ಪುಶಸ್ತಿ ಸಹಿತಂ ಶ್ರೀಮನ್ನಹಾಸಾಮನ್ವಂಬೆ

ೳ೭ ಳ್ವಲಾಧಿಪತಿ ಭುಜಬಳ ಕಾಟರಸರು
ಜಗಮಲ್ಲ ದೇಸೆಗೆ ಕ
ಯುಗಿಗೆಮ ಕೊಟ್ಟುಯನೋನ್ನು ಕಾಗಿಣಯುಮನಾ
ಗಗನದೊಳಿಪಾರ್ದಿತ್ಯಂ
ಬಗೆದುದನಿತ್ತಪನೆ ಬೆಲ್ಲಲಾದಿತ್ಯನ ವೂಲು ||

ೳ೮ ಇನ್ನೆನಿಸಿದ ಬೆಲ್ಲಲಾದಿತ್ಯಂ ಶಕವರ್ಷ ಳಳ ನೆ

ೳ೯ ಯಪರಿದಾವಿ ಸಂವತ್ಸರದ ಪುಷ್ಕ ಶುದ್ಧಾ ಪಂಚಮಿ ಬ್ರಿಹಸತಿ ವಾರದಂದಣ ಗೆಱುಯ ಗಂಗ
ಪೆಮಾರ್ದಿಯ ಬಸ

ೳ೦ ದಿಯ ದಾನ ಸಾಲೆಗಲ್ಲಿಗಾಳ್ದ ಗಾವರಿವಾಡದ ತಮ್ಮ ಸಿವಟದ ಮತ್ತರ ಯ್ವತ್ತುಮನ -
ಅಣ್ಣಗೆತಿಱುಯೊಳು ಕ್ರಯ ವಿಕ್ರಯ

೫೧ ದಿಯಲ್ಲಿಯಾಚಾರ್ಯರು ತ್ರಿಭುವನಚಂದ್ರ ಪಂಡಿತರ ಕಾಲಂ ಕಚ್ಚಿ ಧಾರಾಪೂರ್ವಕಂ ಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟರು |

೬. ಗಾವರವಡ ಶಾಸನ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಶಾಸನ .ಅದರ ಆದಿಯಲೂ, ಅಂತ್ಯದಲೂ ಇನ್ನಷ್ಟು ಪೂರಕ ಸಾಮುಗ್ರಿಯುಂಟು. ಆದರೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮತ್ತು ನೇರವಾಗಿ, ಕತ್ತೆಲೆ ಕುಲದ ಬೆಲ್ವಲಾಧಿಪತಿ ಕಾಟರಸನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪಂಪ್ತಿ ಗಳನ್ನಷ್ಟು ಉದ್ಯತಗೂಳಿಸಿದೆ. ಭೆಳ್ವಲಾದೀತ್ಯ ಎಂದೆನಿಸಿದ ಮಹಾಸಾಮನ್ಯ ಕಾಟರಸನಿಗೆ ಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದಗಳ ಗೌರವನಿತ್ತು. ಈತನು ಕ್ರಿ. ಶ. ೧೦೭೧-೭೨ ರಲ್ಲಿ ಅಣ್ಣಗೆಱಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪುಸ್ತಿದ್ಧ 'ಗಂಗ - ಪೆರ್ಮಾಡಿಯ ಬಸದಿ 'ಗೆ ೫೦ ಮತ್ತರು ಬೋಒಮಿಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಆಚಾರ್ಯ ತ್ರಿಭುವನ ಚಂದ್ರಪಂಡಿತರಿಗೆ ಕಾಲುತೊಳೆದು ದಾರಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಬಸದಿಯನ್ನು ಕ್ರಿ.ಶ. ೯೬೧ ರಲ್ಲಿ ಗಂಗರ ಈಮ್ಮಡಿ ಬೂೂತುಗನು ಕಟ್ಟಿಸಿದ್ದನು.

೭ ಹೆನೊಂದನೆಯ ಶತಮಾನದ ಇತ್ತಾರಾಧರ್ಥದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಈಕತ್ತೆಲೆ ಕುಲವಲ್ಲರಿಯ ಮುರುಟದೆ ಮತ್ತೆ ಹೇಗೆ ದಾಂಗುಡಿಯಿಟ್ಟಿತೆಂಬುದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಆಧಾರಗಳನ್ನು ಮತೊಂದು ಶಾಸನ ಪೊರೆಸುತ್ತದೆ [ಸೌ. ಇ.ಇ. ೧೫ ೨೧೪ .೧೧೯೯. ಗದಗ ಪು.೨೫೬-೫೮] ಈಶಾಸನವು ಜೈನವಂಶವರಾದ ಕತ್ತೆಲೆ ಕುಲದವರ ಧರ್ಮಸಮನ್ವಯ ದೋರಣೆಗೆ ಕನ್ನಡಿ ಹಿಡಿದಿದೆ .ಹೊಯ್ಸಳರ ಇಮ್ಮಾಡಿ ವೀರ ಬಲ್ಲಾಳ ದೇವನ (೧೧೭೩-೧೨೨೦) ವೀರ ಪುಧಾನನಾದ ಮಹಾಮಂಡಳೇಶ್ವರ ರಾಯದೇವರಸನು,ತಾನು ಜೈನನಾದರೂ, ಶೈವಧರ್ಮದ ಗುರುಗಳಿಗೆ ತೋರಿದ ಭಕ್ತಿಗೌರವಗಳು ಶಾಘನೀಯವಾಗಿರು ವಂತೆಯೇ ಅನುಕರಣ ಯೋಗವಾಗಿದೆ.

೒.೧.೧ ರಾಯದೇವರಸನ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಹಿರಿಯರ ಪರಿಚಯನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿಯೂ, ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿಯೂ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ; ನೇತೋತಳನೂ ಅಮಳ ಚರಿತ್ರನೂ ಆದ ರಾಯದೇವ ವಿಭು ತದ್ವಂ ಶಾವತಾರಮಂತೆಂದೊಡೆ

.. .. ಸಮ

ಗೋಮಹಿಷೀದನಧಾನ್ಯಯು

ತಾಮರಪುರವಿಂತಿದೆನೆ ಜನಂ ಸೋಗಯಿಸುಗುಂ ||

ಪರೋಗಣಯಿಪ (ಶ್ರಾವಕ) ಜನ

.. .. ಭವನದ ತೀರ್ಥಂ

ಕರನಿವಾಸೆದೆ ಶೋಬಾ

ಕರ ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಣೇ ಗೃಹ ಪರಿಕರದ ಜಿನಾಗಮ ||

ಜ್ವಾಲ್ಲಿನಿ ಸಮಗ್ರಗುಣ ಮಣ

ಮಾಳಿನೀ ಸಾಧಕ ವಿನಯ ಸುಬ್ರತಿ ಜನತಾ

ಪಾಳಿನೀ ದುರಿತಮಳಪ್ಪ

ಕ್ಷಳಿನೀ ಸಂವಿದೆಯೆನಿಪ್ಪಳಂತಾ ಪುರದೊಳ ||

ನೆಗಳ್ಲಾ ಕೆಂಚಮನೆಂಬ ಕಳ್ತಲೆಗನತಾ ಜ್ವಾಳಿನೀ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ

ಮಿಗೆಯಾರಾದಿಸಲೆಂದೆ ಬಂದೊಸೆಯಿಸಲೆಚ್ಚಿ ಳ್ಗಸೆ

ಟ್ಟಗಣವಿಲ್ಲಿ ನಿಂನಂ ಬ (ಲ) ಗೊಂಡೆನಾ

ವಗವೆನಿಷ್ಟಮನೀವುದೆಂದು ಕರುಣಕ್ಕಾನಮ್ಮನಾಗಿಪುರ್ವದು(೦) ||

(ಮತ್ತೆಭ ವಿಕ್ರೀಡಿತ ವೃತ್ತಃಛಂದಸ್ಸು ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಕೆಟ್ಟಿದೆ)

ಇಲ್ಲಿಯ ಬೇಳಗ್ಗೆಲ್ಲಂ

ಬಲ್ಲಿದನಾನವನೇನೆಯ ಬಲದಿಂ

ಗೆಲೊಡೆಯನ್ನ ನೀತಿ

.. . . . ನಿತ್ತ ದೇವರಂ ||

ಆಬರದ ಬಲದಿನಾತ ಮ

ನೋ ಬಲದಿಂದೊಂದೆ ಮೆಯೊಳಣ್ಯನೊಳಿದಿರಾ

ಳಾದಡವಗೆಯನಿಕ್ಕಿದ

ನಿ ಬಲ್ಲಿಂತಾಗ್ಗೆ ಸಲ್ವದೆನೆ ಕೆಂಚನೃಪಂ ||

(ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಲ್ಲಿ ದ್ವಿತೀಯಾಕ್ಷರ ಪ್ರಾಸ ತಪಿದೆ)

ಕುಂದದೆ (ಸೋ) ವಾ ನವಿಲಂ

ಕುಂಧೆ (ನವಿಲ) ಸ್ಥಳ (ನವಿನ) ವನೆ ಪೆಸರಾಗಿ ನವಿ

ಲ್ಲುಂದೆವೆಸರಾದುದಾ (ನವಿ)

(ಲ್ಲುಂದ) ಕುಂಡದೆ ಫುಚಣ್ಣ . . .ವೆನಿಂ ||

ತ್ರಿಫದಿ || ನವಿಲಕ್ಕಿ ಮಾಡುವನೇಱಮಂಡಲ್ಲಿಕ

ನೇಸರ ನೋಂತು ಬೆಳ್ಳಲ ನಾಡೆಲ್ಲವ

ನಾಳ್ಳಂ ಶೌರ್ಯನಿಧಿ ಕೆಂಚ (೦) ||

ಇನ್ನಿವಗಿದು ಸಂಪದಮಂ

ತನಗಿತ್ತಾ ಜ್ವಾಳಿನೀ ಮಹಾದೆವಿಗೆ ಚೆ

ಯನೇಕ ವೃತ್ತಿಗಳನಿತ್ತನಾ ಕೆಂಚಂ ||

ಮಿಗೆ ಕೆಂಚನ ಕುಲದೊಳು ಬ

ಲ್ಲಿಗ ಹಳ್ಳಿಗ ನಾಗ ಹುಲಿಗ (ಕಾ)

ಟಿಗನೆನೆ ಪತಿ ಬಮ್ಮನೆ (ಯೆನೆ)

ನೆಗಳ್ಬೆಳ್ಳೆಳ್ಳೊಲದೆ ಭೂಪ (ಕೃತ್ವಲೆ) ಬಳಿಯುಂ ||

ಜನ.

.ಬಳೆ ಕಾವಯಣನಾ ನ ವಿಲ್ಲುಂದದೊಳೊ

ಳಿನ ನಿಧಿಯೆತ್ತಿಸಿದಂ ತ್ರಿಭು

ವನತಿಳಕ ಮೆನಿಪ್ಪ ಪೆಸರ ಜಿನಮಂದಿರಮಂ ||

ವ|| ಆತ ನೃಪ ಗುಣ ಸಂಪುನಮುಮಾದ ತದು ವಂಶದೊಳ ||

ಅನುಪಮ ಕೀರ್ತಿಕೃತ್ವಲೆಯ ವಂಶ ಶಿರೋಮಣ ರಾಯದೇವಾ

ಜನಪನಸೂನು ಬೆಳ್ಳೊಲದ ಮಂನೆಯರಗ್ರಣ ಬಮಿದೇವನಾತ

ತನ್ಯ ಚತುಸುಮಯಧರ್ಮ್ಯ ಸಮುದ್ದರಣಂ ಪರಾತ್ಕೃನೂ

ತನಶಿಬಿಯೆಂಬುದೀ ವಸುಧೆ ಸತ್ಯಗುಣಾಂಬುಧಿ ರಾಯದೇವನಂ ||

ಸ್ವಸ್ತಿ ಸಮದಿಗತ ಪಂಚಮಹಾಶಬ್ದಂ ಮಹಾಮಣ್ಡಲೇಶ್ವರ ಆಸಂದಿ ಮಯೊರ ಪುರವರಾದೀಶ್ವರ
ವಿರೋಧಿಮಣ್ಣಳಿಕನಗ ವಜ್ರದಣ್ಣ ಸುಭಟ ಚೂಡಾಮಣ ವೃರಿಗಜಕೇಸರಿ ಸಹಜ ಮುರಾಂ
ಶ್ರೀಮಜ್ಜಿನ ಗಂದೋದ ಕ ಪವಿತ್ರೀಕೃತೋತ್ತ ಮಾಂಗ ನೇಕಾಂಗ ವೀರ ಪರನಾರೀ ದೂರ
ವಿಬುಧಜನಸುತ್ಯ ಬೆಳ್ಳೊಲಾದಿತ್ಯ ಜ್ವಾಳಿನೀದೇವೀ ಲಬ್ಧವರ ಫ್ರಾಸಾದಾಸಾದಿತ ಕಲಿಗಳಂ ಕಾವ
ಮಹಾಮಣ್ಡಲೇಶ್ವರಂ ರಾಯದೇವರ ಸರ ಬೆಳ್ಳೊಲನಾಡೊಳಗಣ ಗ್ರಾಮಾನುಗ್ರಾಮಂಗಳ ಶ್ರೀವೀರ

ಬಲಾಳದೇವನ ವೀರ ಪ್ರಧಾನನಾಗಿ ಹಳ್ಳವುರದ ಕುಪ್ಪದೊಳು ಸುಖದಿನಿದ್ದುಕ್ ,, ಶ್ರೀ
ಸ್ವಯಂಭು ತ್ರಿಕೋಟೇಶ್ವರ ದೇವ ಸ್ಥಾನಾಚಾರ್ಯ ಶ್ರೀಮತ್ತಿದ್ದಾಂತಿ ಚಂದ್ರಭೂಷಣ ಪಂಡಿತ ದೇವ.
. . . ಮಹಾನುಭಾವಂ ನಿದಿಗ್ಗೊಂಡು,, . . .ಪಾದಾಚ್ಚರ್ಯನೆಯಂ ಮಾಡಿ . . . ,,ಧಾರಾ ಪೂರ್ವಕ
ಸರ್ವ್ವಬಾಧಾ ಪರಿಹಾರ. . . .ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟು. . . ದಾನಂ ||

೪. ಮಹಾಮಂಡಲೇಶ್ವರ ರಾಯದೇವರಸನು ಸಹ ತನ್ನ ಕತ್ತಲೆಕುಲದ ಹಿರಿಯರು
ವಂಶಪಾರಂಪರೈವಾಗಿ ಪಾಲಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ ,ಸರ್ವದರ್ಮಗಳಿಗೂ ಸಮಾನ ಗೌರವ
ತೋರುವ ಅನೇಕಾಂತ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ತಾನೂ ಅನುಸರಿಸಿದನು.

೫.೧. ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದ ಕಂಚನೈಪನು ಗಂಗರ -ರಟ್ಟರ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬಾಳುವನು. ಕೆಂಚರಸನ
ದೇವತೆಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ ವರವನ್ನು ಪಡೆದು ಯಶೋವಂತ ನಾದನು:ಪದಾವತೀ
ದೇವಿಗೊಂದು ವರದಿಂದ ಪೊಂಬುಚ್ಚಪುರವರಾದೀಶನಾದ ಜಿನದತ್ತರಾಯನು
ಆದೇವಿಗೊಂದು ಬಸದಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು. ಅದರಂತೆ ಕೆಂಚರಸನೂ ಜ್ವಾಳ ಮಾಳಿನೀ
ದೇವಿಗೆ ನವಿಲ್ಲಂದದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಸದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿದನು .

ಕೆಂಚನೈಪನ ತರುವಾಯ ಎಂಟು ತಲೈಮಾರಿನ ಹೆಸರುಗಳು ಈಶಾಸನದಲ್ಲಿ
ಬಂದಿವೆ.ಅವರಲ್ಲಿ ಕಾಟರಸನು ನವಿಲ್ಲಂದದಲ್ಲಿ 'ತ್ರಿಭುವನ ತಿಳಕ ' ವೆಂಬ ಇನ್ನೊಂದು
ಜಿನ ಮಂದಿರವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು: ಇದು ಬಹುಶ: ಚಂದ್ರ ಪ್ರಭ ತೀರ್ಥಂಕರ
ದೇವಾಲಯವಾಗಿರಬೇಕು.

೫. ಕತ್ತಲೆಕುಲದ ಮಾಂಡಲಿಕ-ಸಾಮಂತರ ವಂಶಾವಳಿಯನ್ನು ಉಪಲಬ್ಧ ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ
ದಿರೆಯುವ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಗುರುತಿಬಸಹುದು;

(ಕಲ್ಪಾಲೆ -ಕತ್ತಲೆ) ಕತ್ತಲೆ ಕುಲ ವಂಶ ವೃಕ್ಷ

ರೇವನ್ತ ,ಸು ೫೨೫

|

ಕೆಂಚ | .ಸು. ೮೫೦

|

ಸಿರಿಮುದ್ದ. ಸು. .೮೭೫

|

ಪಿರಿಯ ಕೋಬ ಗಾವುಂಡ ಸು. ೯೦೦

|

ಪಿರಿಯ ಆಯ್ಚ್ಚ , ಸು, ೯೨೫

|

ತೊಣ್ಣ. ಸು. ೯೫೦

|

ಕಾಳಿಧುರಂಧರ. ೯೮೦

|

ಕೆಂಚನ್ನಪ || .ಸು . ೯೯೫

|

ಬಲ್ಲಿಗ

|

ಹಳಿಗ

|

ನಾಗ

|

ಹುಲಿಗ

|

ಕಾಟಿಗ -ಕಾಟರಸ .೧೦೭೧-೭೨

|

ಬಮ್ಮ

|

ರಾಯದೇವ

|

ಬಮ್ಮದೇವ || (ಹೆಂ.. ಬಾಗಲದೇವ)

|

ರಾಯದೇವ ||

ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿರುವ ಈ ವಿಂಶದ ವಿವರಗಳನ್ನು ಪರಾಮರ್ಶಿಸಿದ ಮೇಲೆ ತಲಪಬಹುದಾದ ಹಾಗೂ ಕೃಗೂಳಬಹುದಾದ ಕೆಲವು ತೀಮಾನಗಳು;

೧. ಕಱಿಲೆ (ಕುಲ) .ಕತ್ತಲೆ(ಕುಲ) ,ಕತ್ತಲೆ (ಕುಲ) ಎಂಬ ಮೂರು ರೂಪಗಳೊಂದಿಗೆ ಮೂರು ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಕುಲದ ಹೆಸರು ಮಾರ್ಪಾಟು ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಶಬ್ದರೂಪದ ಬೆಳೆವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವಿಜಾತೀಯ ಸಂಯುಕ್ತಾಕ್ಷರಗಳು ಸಜಾತೀಯವಾಗಿ ಸ್ವನಪರಿತ್ವನೆ ಪಡೆದಿವೆ.

೨. ಈ ಕತ್ತಲೆವಂಶದವರು ಮಹಾ ಸಾಮಂತ ಪದುವಿಗೆ ಏರಿದ್ದರು. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ ಫ್ರತಿಷ್ಠಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಕಾಟರಸ (ಕೋಟಿಗ- ಕಾಟಿಗ) ನು ಬೆಳ್ಳಲಾಧಿಪತಿ ಮಹಾಸಾಮಂತನಾಗಿ ಫ್ರಸಿದ್ದನಾಗಿದ್ದರು.

೩. ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದವರು ಯುದ್ಧವೀರರು. ಈವಂಶದ ಕೆಲವರು ರಣ ಸಾಹಸಿಗಳಾಗಿ ಖ್ಯಾತನಾಮರಾಗಿದ್ದರು.

೪. 'ತಮ್ಮ ಸಾಹಸದಿಂದ ಮೊದಲು ಇವರು ಬೆಳ್ಳಲವನ್ನು ಪಡೆದರು, ಬಳಿಕ ಇವರ ನೆಲೆಯ 'ನೆವಿಲ್ಲಂದಪುರ'ವಾಯಿತು. ಕಾಳಿಧುರ ದುರನು ಬೆಳ್ಳಲಾದಿತ್ಯ ದೇವನೆನಿಸಿದ್ದರೆ ,ಕಾಟರಸನು ಬೆಳ್ಳಲಾದಿಪತಿಯೆನಿಸಿದ್ದನು.

೫. ರೇವಂತ ,ಕಂಚ, ಸಿರಿಮುದ್ದ ,ಪಿರಿಯಕೋಟಿಗಾವುಣ್ಣ. ಪಿರಿಯಾಆಯ್ಕು, ತೋಣ್ಣ, ಕಾಳಿಧುರಧರ- ಇವರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಈಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ತಂದ ಮೂದಲಿಗರು, ಅನಂತರ ಎರಡನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಕೆಂಚನೃಪ ಬಲ್ಲಿಗೆ ,ಹಳಿಗ, ನಾಗ, ಹುಲಿಗ, ಕೋಟಿಗ (ಕಾಟರಸ , ಕಾಯಂಕಕಾಱು). ಬಮ್ಮ, ರಾಯದೇವ|| ,ಬಮಿದೇವ || (ಹೆಂ ಬಾಗಲದೇವಿ ,) ಹಾಗೂ ರಾಯದೇವೆ || (ಹೆಂ .ಬಾಗಲದೇವಿ), ಹಾಗೂ ರಾಯದೇವ || -ಇವರು ಫ್ರಖ್ಯಾತರಾದರು.

೬. ಕತ್ತಲೆಕುಲದವರು ಕ್ರಿ .ಶ. ಸು. ೮೨೫ ರಿಂದ ೧೨೦೦ರ ವರೆಗೆ ೩೭೫ ವರ್ಷಕಾಲ ಆಳಿದ - ಬಾಳಿದ ವಿವರಗಳು ಶಾಸನೋಕ್ತವಾಗಿದೆ.

೭. ಕತ್ತಲೆಕುಲದವರು ಮೂದಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಲ್ಲಿ ಸಾಮಂತರಾಗಿದ್ದರು, ಅನಂತರ ತೃಲಪನು ಚಾಳುಕ್ಯ ಸಮ್ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ ರಾಜ ನಿಷೇಯನ್ನು ಚಾಳುಕ್ಯರಿಗೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಸು. ೧೫೦ ವರ್ಷ ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟರಾಧೀನರಾಗಿ, ಸು. ೨೦೦ ವರ್ಷ ಚಾಳುಕ್ಯರ ಮಾಂಡಲಿಕರಾಗಿ ,ಸಾಮಂತರಾಗಿ ಕತ್ತಲೆ ಕುಲ ಆಡಳಿತ ನಡಸಿತು. ಆಮೇಲೆ ಹೊಯ್ಸಳರ ಸಾಮಂತರಾಗಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿದ್ದರು.

೮. ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದವರು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಜೈನಧರ್ಮಿಯರು. ಜಿನಧರ್ಮ ನಿರ್ಮಾಳರು.

೯. ರಕಲ ಸಮಯಿಗಂ ಬುಧಜನಕಂ ದೀನ ವೃದ್ಧ ದ್ವಿಜರಿಗೂ ನಟಭಟರಿಗೂ ಆಸರೆಯಾಗಿದ್ದವರು ಈ ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದವರು.ಇದು ಅವರೆ ಉನತ ಇದಾರ ಚರಿತೆಯನೂ ಧರ್ಮಸಷ್ಟತೆಯನೂ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಜೈನ ಬಸದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದಂತೆ ಶಿವಾಲಯವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸಿದರು.

೧೦. ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದವರ ಮುಖ್ಯಮನೆದೇವರು ಜಿನಶಾಸನದೇವಿಯಾದ ಜ್ವಾಲಿಮಾಲ್ಲಿನೀ ಯಕ್ಷಿ[ನಾಗರಾಜಯ್ಯ ,ಹಂಪ; ಯಕ್ಷಯಕ್ಷಿಯರು: ೧೯೭೬: ೧೨೩-೨೪] ಶೌರ್ಯನೀಧಿ ಕೆಂಚಮನು ಜ್ವಾಲಿನೀಮಹಾದೇವಿಗೆ ಒಂದು ದೇವಾಲಯವನ್ನೂಮಾಡಿಸಿದನು.

೧೧. ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದವರು ಧಾರವಾಡಜಿಲೆಯ ನವಿಲಗುಂದವನ್ನು ನೆಲೆವೀಡು ಮಾಡಿಕೊಡಿದ್ದರು. ಕಾಟರಸನು ನವಿಲ್ಲಂದದಲ್ಲಿ 'ತ್ರಿಭುವನ ತಿಳಕಮೆನಿಪ್ಪ ಪೆಸರ ಜಿನಮಂದಿರಮಂ ಮಾಡಿಸಿದನು: ಅಲ್ಲದೆ ಈತನು ಅಣ್ಣಗೆಱಿಯ ಗಂಗಪೆರ್ಮಾಡಿ ಬಸ್ತದಿಗೆ ೫೦ ಮತ್ತರು ಭೂದಾನ ಮಾಡಿದನು.

೧೨. 'ನವಿಲ್ಲಂದ ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ಸ್ಥಳನಾಮವನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣಗೊಳಿಸಿ 'ಮಯೂರ ಪುರ' ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಕತ್ತಲೆಕುಲದ ಸಮಂತ -ಮಾಂಡಲಿಕರನ್ನು 'ಮಯೂರಪುರ ವರಾದೀಶ್ವರ' ರೆಂದುಗುರುತಿಸಲಾಗಿದೆ .[ನಾಗರಾಜಯ್ಯ,ಹಂಪಿ ;ಶಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ಜ್ವಾಲಾಮಾಲಿನಿ ಮಹಿಮೆ -'ಸಮಂತಭದ್ರ' (ಸಂ) ಜಯಚಂದ್ರ ಎಂ. ಎ. ಜ್ವಾಲೇಂದ್ರಕುಮಾರ, ಎಸ್.,೧೯೯೪ :೨೨-೨೩]

೧೩. ಶ್ರವಣಬೆಳಗೊಳದ ಚಿಕ್ಕ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೊಂದು ಬಸದಿಯನ್ನು ಈ ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದವರು ಕಟ್ಟಿಸಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ [ನಾಗರಾಜಯ್ಯ, ಹಂಪಿ: ಸಂಶೋಧನ ವ್ಯಾಸಂಗ ,(ಸಂ) ಸಂಗಮೇಶ ಸವದತ್ತಿ ಮಠ, ೧೯೯೪]

೧೪. ಕರ್ನಾಟಕದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಹೋದ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಅರಸುಕುಲಗಳಲ್ಲಿ 'ಕತ್ತಲೆ ಕುಲ' ಕ್ಕೊ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ .

೧೫. ಕತ್ತಲೆ ಕುಲಕೂ ,ಮೋರಕುಲ (ಮೋರಕುಲ ,ರಣಮೂರ್ಖ ಕುಲ)ಕ್ಕೂ ವಾಂಶಿಕ ಸಂಬಂಧವಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

೧೬. ಕತ್ತಲೆ ಕುಲದವರು ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟಸಾಮ್ರಾಟರ ಅದೀನದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗ ಗಂಗರ ಸಂಚುಧ ಸೇಹವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು :ಫ್ರಾಯ: ಸಗರ ಮಣಲೆಯರ ನೆಂಟಿಸ್ತಿಕೆಯೂ ಇದ್ದಿರ ಬೇಕು.

೧೭. ಕತ್ತಲೆ ಕುಲವನ್ನು ಕುರಿತು ಇನ್ನಷ್ಟು ವ್ಯಾಪಕ ಹಾಗೂ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಪ್ರಬಂಧ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೆರೆದಿದೆ.